

המנורה ממרקש

העתיקו את המילים החדשות שמופיעות במצגת וכתבו את ההסבר שלהן!

לפניכם כינויים חבורים כתבו אותם כינויים פרודים :

מְנוֹרָתִי

לְנַחֲמוֹ

צַעֲקוֹתָיו

חֲבִילוֹתָיו

מְטַעֲנוֹ

חֶפְצוֹ *

אֲבוֹתִי

רכושם

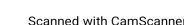
מוֹצְאִי

עֲקֻשָּׁנוֹתָיו

המנורה ממרקש

המנורה ממרקש

מרקש

עיר מדברית במרוקו למרגלות הרי האטלס. העיר מונה כמיליון תושבים, שרובם ממוצא ברברי, והיא העיר הרביעית בגודלה במדינה. מקור אפשרי לשם העיר הוא מהשפה הברברית, שבה פירוש המילים הוא: "עיר האלוהים". העיר, המכונה גם "העיר האדומה" על שם צבעם האופייני של בנייניה (בעיקר בעיר העתיקה), מוגדרת משנת 1985 על ידי אונסק"ו כאתר מורשת עולמית. תיירים רבים פוקדים אותה מדי שנה והיא זכתה לכינוי "פריז של מרוקו" הודות לפניני האדריכלות הרבות בה. העיר מחולקת לשתיים: העיר (המדינה) העתיקה והעיר החדשה המכונה גם גיליס על שם של אחת השכונות. העיר העתיקה ידועה בסמטאותיה ובשווקיה הצבעוניים.

גרענת

היא מחלה זיהומית מידבקת של העיניים הנגרמת ע"י החיידק כלמידיה טרכומטיס. השם הלועזי "טרכומה" – ביוונית עתיקה: לא חלק, מחוספס – מתאר את המראה הגרעיני-מחוספס של לחמית העפעפיים בשלב הפעיל של המחלה.

המחלה מועברת במגע ישיר עם הפרשות מהעיניים, מהאף ומהגרון של החולים או מגע עם בגדים ומגבות שזוהמו בהפרשות האלה.

הגרענת נפוצה במדינות עם תנאי דיור והיגיינה ירודים. זאת "מחלת עוני" מובהקת ומקננת בין בני משפחה כשאלה נתונים בתנאי דיור והיגיינה ירודים ("מחלת משפחה"). הגורמים שזוהו כאחראים להתפשטות מחלה זו הם חוסר במים זורמים, חוסר מתקני שירותים, עוני, זבובים, דיור בצמוד לבעלי חיים, צפיפות דיור ועוד.

המנורה ממרקש

המנורה ממאראקש / זינא רבינוביץ

סיפון המחלקה השלישית של האניה, שעמדה להפליג מקזבלנקה למרסיי בדרכה לארץ-ישראל, היה מלא נוסעים מפה לפה.

העולים, אנשים, נשים וטף, היו לבושים בבגדי חג צבעוניים. אלה, והסרטים הססגוניים בשערות הנוצות של הבחורות, חולצות הנערים הכחולות וזקנקניהם השחורים והלבנים של הגברים – כולם יחד היה בהם משום תמונה מרהיבת עין.

מסיפונה התחתון של האניה הגיעו קולות שירה, ניגונים שונים ותפילות שנאמרו בהתלהבות רבה. המולת הקולות מילאה את האוויר חגיגות משמחת לב.

קהל האנשים הרב בנמל, קרובי העולים ומפריהם, ענו לתרועות שנישאו מן האניה. לפתע פתאום נפסקה השירה ונכרת הצפצוף המזרחי מפיות העולים. אחרי דממה קצרה פשטה שמועת-לחש לאורך כל הסיפון;

– אין נותנים למשפחת בן-הראש להפליג באניה הזאת. אחד מבניו של בן-הראש חולה גרענת. ועד שלא יירפאו עיניו תצטרך המשפחה כולה להישאר כאן, במחנה העולים.

ואז נתגלה מחזה תוגה. בן-הראש, אדם נמוך-קומה, בעל זקן שחרחר שעיטר את פניו הכחושים, החל למרוט את שערות ראשו ולצעוק צעקות מחרידות לב, כי לא יתנו לו להישאר כאן. אם לא ייסע באניה ישים קץ לחייו, יקפוץ ישר לתוך המים...

האנשים בנמל הביטו עליו ברחמים. מדריך העולים ניגש לנחמו;

– מדוע תצעק, מר בן-הראש, כאילו נחרב עליך עולמך? אם לא באניה זו, תפליג באניה אחרת, כאשר תתרפא גרענת בנך!

אולם בן-הראש לא קיבל תנחומים והוסיף לצעוק: – האנייה עוד מעט ותפליג! והמטען שלי, החזירו לי את המטען! מנורתי שם במטען, ובלי המנורה אנה אני בא? צעקותיו של בן-הראש הגיעו לאזני הרופא הצרפתי שישב בצריף אשר בנמל. הוא קרא למדריך העולים ושאל אותו בקול רוגז: – למה יצעק הלה כאיש שנטרפה עליו דעתו? – מבקש הוא, כי יתנו לו ללכת למדינת-ישראל, – ענה המדריך, – והלוא הדבר תלוי אך בך, אדוני הרופא, כי אתה הוא שפסלת את עיני בנו. אם לא יניחו לו להפליג, הוא רוצה במטענו, בחבילותיו המתגלגלות בין אלפי חבילות אחרות בבטן האניה.

הרופא הפסיקו ודיבר בלעג:

– את מטענך תבקש? מה יש לך שם בתוך החבילות? זהב מרוקו ואבני הטובות?

– לא זהב ולא אבנים טובות, – קפץ כנגד הרופא בן-הראש כאילו נשכו נחש, – ואף לא כסף! מנורתי שמה, מנורה פשוטה עשויה נחושת! ואני חייב להביאה לארץ-ישראל בעצם ידי. כך נשבעתי לאבי, עליו השלום! ואף הוא הבטיח את הדבר לאביו. כי זה מאות בשנים שהמנורה עוברת מיד ליד.

– מאות בשנים? – תמה הרופא.

– שבע מאות שנה! – התרגש בן-הראש.

על פני הרופא נראו אותות סקרנות. הוא קרב כסא לבן-הראש, ביקש ממנו לשבת ולספר לו על המנורה הזאת וחפצו האדיר להביאה לארץ-ישראל. בן-הראש נענה לרופא, כבש את דמעותיו והתחיל לספר בקול רועד במקצת, שהלך וחזק, את סיפורו:

ממאראקש מוצאי, במאראקש ישבו אבותי זה דורות רבים. אבי היה מספר על סבי ועל אבי סבי, מנוחתם עדן,

המנורה ממרקש

הייתה דממה בחדר. קולו של בן-הראש נחפא, רק בְּעֵינָיו עמדו דמעות. 1

הרופא הצרפתי ישב קפוא על כסאו ועיניו כאילו צופות למרחקים, אחר התעורר, ניגש אל שולחן הכתיבה, רשם דבר-מה על פיסת נייר, קם, נתנה למדריך העולים ואמר לו:

— את הפתק הזה תמסור לרופא האנייה. אך, זכור! בנו צריך לעמוד פעמים אחדות ביום לפני הרופא, שישפשף את עיניו באבן הפחולה כל ימי הנסיעה מקזבלנקה עד מרסיי. הבה נקווה, כי עד שתגיעו למרסיי לא יישאר סימן מן הגרענת. ועתה מהרו, כי נשמעה כבר הצפירה השנייה...

לפני הצפירה השלישית כבר עמד בן-הראש עם כל בני משפחתו על סיפון המחלקה השלישית בין המון העולים ממרוקו. ושוב פרצו ממאות פיות העולים קולות זמרה. בין השרים נשמע גם קולו של בן-הראש, כי רבה הייתה שמחתו. בן-הראש ידע, כי מפליג הוא יחד עם המנורה בבטן האונייה. ובעת אשר השמיע את קולו החגיגי, נצצו דמעות גיל בעיניו, כי כבר ראה את עצמו מדליק את הנרות במנורת אבות בארץ אבות...

שסיפרו, כי אבות אבותיהם היו מן הראשונים, שבאו לאפריקה מארץ ספרד. על כן נדבר בלדינו, בשפה שבה דיברנו כל הדורות, מאז יצאו אבותיי מספרד. בשנת 1391 היה הדבר. שנת רדיפות הייתה זו, שנת פרעות בישראל היושב בארץ ספרד. באש ובחרב הכריחו הרודפים את היהודים להיכנע לצלב. אבותיי לא נכנעו. הם שמו את נפשם בכפם וברחו לאפריקה. ואלוקי ישראל היה בעזרם. בסירות קטנות ורעועות חצו את הים. ובין רכושם המעט אשר הספיקו להציל הייתה מנורת נחושת, היא המנורה אשר בידי... שם בן-הראש חקוק עליה. מדור לדור עברה לבכור שבמשפחת בן-הראש. ובעת שעברה לידי בירושה מאבי, ציווה עלי לאמר:

— זכור, בני בכורי, שמן היום הזה והלאה אתה הוא האחראי למנורה. אוצר יקר מכל יקר מוסר אני לידך. מעטים הם הפליטים משנת 1391, שזכו כי ישתמרו בידי צאצאיהם החפצים היקרים אשר עלה בידם להציל בברחם מארץ הדמים. היו בין צאצאי הפליטים האלה, אשר מכרו את כלי-הקודש שלהם בגבור עליהם הרעב. מהם שמשפנו את כליהם היקרים בשנות מצוקה בכוונה לפדות אותם כאשר יעברו ימי הרעה. אך לא כן בני בן-הראש! צוואה קדושה היא לנו מדור דור שלא למשכן את המנורה אפילו אם נמות ברעב; בזכות עקשנותנו זכינו שתישמר בידינו. וכשם שהובאה בשעתה למאראקש, בני, כך הגיע זמנה שתובא לארץ-ישראל. אליה ישובו בנים לגבולם, ואתה, בני בכורי, תהיה ביניהם! והיה כאשר תבוא לארץ-ישראל ולקחת את המנורה הזאת, ובחג המכבים הראשון בארצנו תדליק את הנרות בה שמונה ימים והייתה לאות ולזיכרון, כי יצאנו מאפלה לאור גדול...

המנורה ממרקש

(1) מדוע לא יכלו בני משפחת בן הראש לעלות לאניה?

(2) מהן המילים המתארות את המהפך מאווירה חגיגית לדממה?

(3) מדוע צעק בן הראש כאשר נודע לו שבנו לא יוכל לעלות לאניה?

(4) "ואז נתגלה מחזה תוגה". פרוש המילה תוגה הוא:

א. צער ב. תמיהה ג. רוגז ד. אכזבה

(5) קראו את המשפטים שלפניכם. הדגישו במדגש את המשפטים הנכונים.

- כל בני משפחת בן הראש חלו בגרענת.
- בן הראש דאג מאוד למטען שלו.
- הרופא לא אישר לבן הראש לעלות לאניה.
- המנורה עברה מדור לדור במשך שבע מאות שנה.
- בן הראש היה בן בכור לאביו.

(6) העתיקו את דברי האב לבנו כאשר העביר לו את המנורה. (משפט ראשון בלבד)

(7) בספור כתוב: "בזכות עקשנותנו זכינו שתישמר בידינו". למי מתייחסת המילה עקשנותנו?

(8) סדרו לפי הסדר את הסיפור שסיפר בן- הראש לרופא.

☐ מנורת הנחושת הייתה חלק מהרכוש שלקחה משפחתו כאשר ברחו מספרד.

☐ הם הגיעו למרוקו שבאפריקה בסירות קטנות ורעועות.

☐ כשבן הראש קיבל את המנורה בירושה מאביו, ביקש ממנו אביו לשמור על האוצר הזה.

אבות אבותיו של בן הראש ברחו מספרד שבאירופה בגלל פרעות שהיו שם בשנת 1391 כאשר הכריחו את היהודים להתנצר.

5) הסיפור שלפנינו כתוב בשיטה הנקראת : סיפור בתוך סיפור או סיפור מסגרת.
השלימו את התרשים הבא :

בסיפור החיצוני מסופר על

בסיפור הפנימי מסופר על

7) כיצד נפתרה בעייתו של בן הראש ? _____

8) המנורה, כלומר החנוכייה היא סמל פרטי בסיפור הזה והיא גם סמל לאומי. הסבירו .

9) הסבירו את המילים / הביטויים .

*משכנו את כליהם היקרים _____

* שמו נפשם בכפם _____

* צאצאי הפליטים _____

* שנות מצוקה _____

* כבש את דמעותיו _____

10) מהי לדעתך מטרת המספרת בסיפור ?

☐ לתאר את נחישותו של אדם לשמור על הבטחתו לאביו על אף הקשיים.

☐ לתאר את מחלת הגרענת.

☐ לספר על גורלם של חלק מיהודי ספרד שברחו לאפריקה.

☐ לתאר את העלייה לארץ ישראל.